

---

**PARENTS ' INFORMATION NEEDS ABOUT THE RISK AND GRAVITY OF BURNING INJURY**

---

**Anushka Dimitrova**Faculty of Public Health, Medical University - Sofia, Bulgaria, [anushka.dimitrova@abv.bg](mailto:anushka.dimitrova@abv.bg)**Maria Dimitrova**Faculty of Public Health, Medical University - Sofia, Bulgaria, [maria.id@abv.bg](mailto:maria.id@abv.bg)

**Abstract.** Burn injuries cover a broad category of injuries to the health and life of victims. They can cause severe general illness caused by local damage to the body affecting all organs and systems of the body. Globally, more than 300,000 people die from fires each year alone, and the death toll from thermal, electrical and chemical burns is much higher [23]. Burning is one of the most serious traumas in the infant body, leaving lasting consequences in the life of the injured child and one of the most common causes of hospitalization of children [10]. According to statistics from the Red Cross Burning Unit of South Africa, 650-900 victims of different ages have been admitted to a specialized children's hospital in just one year [19]. It is stated that children under 5 are the most endangered age group, and 50% of all burns occur in children under 2 years. The main cause of burns in them is the burning of hot liquids. The fire causes only 13% of the burns but causes 83% of the deaths [23]. The purpose of this study is to investigate the need to increase parental awareness of the risk and severity of burns in adolescents. The sociological survey was conducted in the period May-June 2019, through its own anonymous poll among 91 parents of kindergarten children in Sofia. The survey found that a significant proportion (75.82%) of the respondents estimated the severity of the impact of trauma on the health and life of the victims and in the event of a burn incident, about half would seek assistance from the Emergency Medical Center and only 5.05 % of them to specialized structures for the treatment of burns. A significant proportion (95.60%) of the respondents confirm the need to provide information on the possible risks, and 95.60% of them expect this to reduce incidents in the social and school environment. Raising the awareness of the population regarding the risk factors for burning and carrying out health education on the topic among adolescents will influence the incidence of incidents in the social, industrial and school environment.

**Keywords:** burning, risk factors, parents

**ИНФОРМАЦИОННИ ПОТРЕБНОСТИ НА РОДИТЕЛИ ОТНОСНО РИСКА И ТЕЖЕСТТА НА ТРАВМИТЕ ОТ ИЗГАРЯНЕ****Анушка Димитрова**Факултет по обществено здраве, Медицински университет – София, България,  
[anushka.dimitrova@abv.bg](mailto:anushka.dimitrova@abv.bg)**Мария Димитрова**Факултет по обществено здраве, Медицински университет – София, България,  
[maria.id@abv.bg](mailto:maria.id@abv.bg)

**Резюме.** Травмите от изгаряния обхващат широка категория увреждания на здравето и живота на пострадалите. Те могат да причинят тежко общо заболяване, предизвикано от локални поражения на тялото влияещи върху всички органи и системи на организма. В световен мащаб всяка година над 300 000 души умират само от пожари, а смъртността от термичните, електрически и химически изгаряния е много по-голяма [23]. Изгарянето е една от най-тежките травми в детския организъм, оставяйки трайни последици в живота на пострадалото дете и една от най-честите причини за хоспитализация на деца [10]. Според статистиката на отдела за изгаряне на Червения кръст в Южна Африка само за една година в специализирана детска болница са постъпили 650–900 пострадали деца в различна възраст [19]. Посочва се, че децата под 5 години са най-заstraшената възрастова група, а 50% от всички изгаряния се наблюдават при деца под 2 години. Основната причина за изгарянията при тях се посочват изгарянията от горещи течности. Пожарът причинява само 13% от изгаряния, но е причина за 83% от смъртните случаи [23]. Целта на настоящото изследване е да се проучи необходимостта от повишаване на информираността на родителите относно риска и тежестта на изгарянията при подрастващите. Социологичното проучване бе проведено в периода май-юни 2019 година, чрез собствена анонимна анкета сред 91 родители на деца от детски градини

на територията на град София. Изследването установява, че значителна част (75,82%) от анкетираните оценяват тежестта на въздействие на травмата върху здравето и живота на пострадалите и при възникнал инцидент с изгаряне близо половината биха се обърнали за помощ към Центъра за спешна медицинска помощ и само 5,05% от тях към специализираните структури за лечение на изгарянията. Значителен дял (95,60%) от респондентите потвърждават необходимостта от предоставянето на информация за възможните рискове, като 95,60% от тях очакват това да намали инцидентите в социално-битовата и училищна среда. Повишаването на информираността на населението по отношение на рисковите фактори при изгаряне и провеждането на здравно обучение по темата сред подрастващите ще повлияят върху честотата на инцидентите в социално-битовата, производствената и училищна среда.

**Ключови думи:** изгаряне, рискови фактори, родители

## ВЪВЕДЕНИЕ

Травмите от изгаряния обхващат широка категория увреждания на здравето и живота на пострадалите. Те могат да причинят тежко общо заболяване, предизвикано от локални поражения на тялото влияещи върху всички органи и системи на организма. Протичането на травмата, продължителността на лечение и възможните последици зависят от редица фактори. Съществено значение за тежестта на травмата има: възрастовата характеристика на пострадалите; вида на термичния агент; място на поражение (особености на засегнатата телесна област); механизъм на получаване на увреждането; условията, при които е станал инцидента; продължителност на периода между инцидента и началото на специализираното лечение [19,22].

**Целта** на настоящото изследване е да се проучи необходимостта от повишаване на информираността на родителите относно риска и тежестта на изгарянията при подрастващите.

Социологичното проучване бе проведено в периода май-юни 2019 година, чрез собствена анонимна анкета сред 91 родители на деца от детски градини на територията на град София.

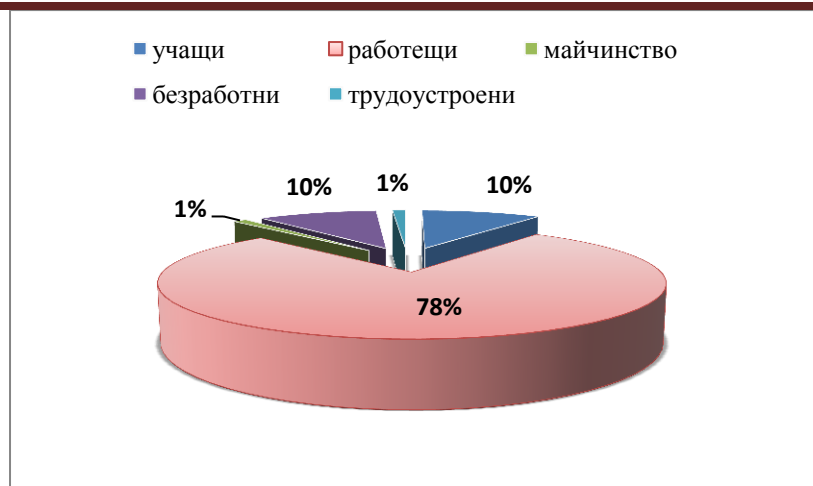
## РЕЗУЛТАТИ

Разпределението на респондентите по възрастови групи показва, че най-голям е относителният дял на лицата във възрастова групата от 20-30 години (35,16%), на второ място са лицата между 31-40 г. (34,07%), следвани от тези между 41-50 години. С най-малък относителен дял са лицата над 50 години посочили, че са прародители на децата. Най-младият участник в изследването е на 22 г., а най-възрастния на 53 години. 69,23% от анкетираните родители (n=91) са жени, а 30,77% мъже. (табл.1)

*Табл.1 Характеристика на родителите по възраст и пол*

Възраст	Пол				Общо	
	мъже		жени			
	Бр.	Отн. дял %	Бр.	Отн. дял %	Бр.	Отн. дял %
20 – 30 г.	4	4,39	28	30,77	32	35,16
31 – 40 г.	10	10,99	21	23,08	31	34,07
41 – 50 г.	12	13,19	12	13,19	24	26,37
над 50 г.	2	2,20	2	2,20	4	4,40
<b>Общо</b>	<b>28</b>	<b>30,77</b>	<b>63</b>	<b>69,24</b>	<b>91</b>	<b>100</b>

Относно образователната категория на анкетираните данните сочат, че повече от половината родители (60,44%) имат висше образование, 37,36% от тях - средно образование, а 2,20% – основно. Значителен дял от респондентите (78,02%) са работещи. С много по-малък (9,89%), но еднакъв относителен дял са учащите и тези в отпуск по майчинство, а с най-малък (1,10%) безработните и трудоустроени родители. (фиг.1)



Фиг.1. Трудова заетост на родителите

По отношение на възрастта и броя децата в семейството данните сочат, че повече от половината родители (59,34%) имат по едно дете, следвани от тези с две деца (36,26%), а 4,40% от тях имат три деца на различна възраст, като общия брой на децата посочени от респондентите е 115.

В хода на изследването проучихме честотата на инцидентите възникнали в семействата на анкетираните и тяхното мнение към кого биха се насочили за помощ при травма на член от семейството. Близо половината от родителите посочват, че не са имали инциденти с изгаряне, за 38,46% от тях това се е случвало рядко, а за 12,46% от родителите инцидентите при тях са чести. Относно търсенето на помощ при травма от изгаряне, респондентите посочват повече от един отговор. Анализът на резултатите показва, че с най-голям относителен дял (41,41%) са родителите, които биха се обърнали за помощ към Центъра за спешна медицинска помощ и само 5,05% от тях биха към специализираните структури за лечение на изгаряния. Не е малък относителният дял на родителите, които биха се обърнали към близък или съсед за помощ при изгаряне.(табл.2)

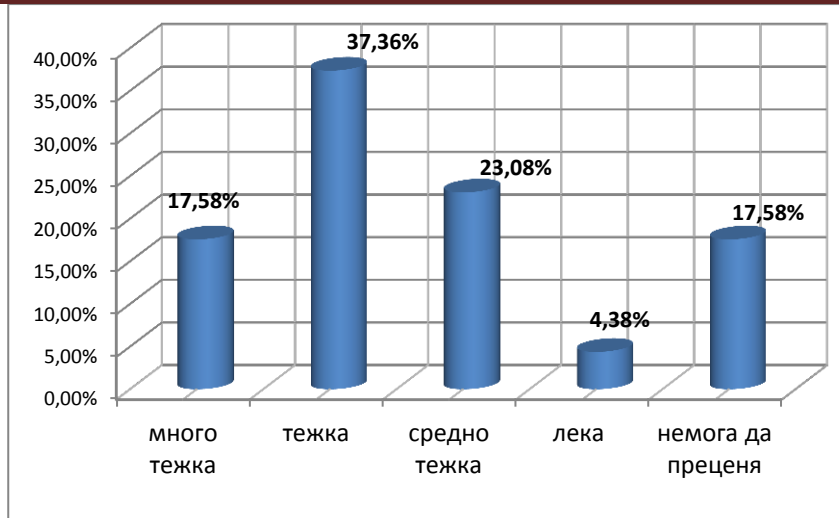
Табл.2 Мнение на респондентите за търсене на помощ при изгаряне

Към кого бихте се обърнали за помощ при травма от изгаряне ?	Брой отговори	Относителен дял в %
Близък роднина/съсед	13	13,13
Общопрактикуващ лекар	4	4,04
Неотложна помощ в ДКЦ	3	3,03
Спешно отделение на болнична помощ	33	33,33
Специализирана структура за лечение	5	5,05
Център за спешна медицинска помощ	41	41,41
<b>Общо</b>	<b>99</b>	<b>100</b>

В съвременните общества съществуват редица опасности водещи до инциденти с изгаряния, което наложи да проучим информираността на родителите относно рисковите фактори за възникване и тежестта на травмата при подрастващите.

Анализът на резултатите показва, че 53,85% от родителите отчасти са запознати с рисковите фактори на възможните изгаряния в битовата и трудова среда, 21,99% от тях дават положителен отговор, 14,28% немогат да преценят, а отрицателни отговори се посочва едва от 9,89%. Според 37,36% от анкетираните големи по площ изгаряния засягат целия организъм, 27,47% от тях посочват „част от тялото”, 21,99% - немогат да преценят, а 13,19% от родителите смятат, че травмата засяга само кожата на тялото.

При изследване мнението на респондентите относно тежестта на изгаряния при децата резултатите сочат, че за 37,36% термичните изгаряния причиняват тежка степен на увреждане, 23,08% от тях определят като „средно тежка”, а 4,38% са родителите посочили травмата за лека. С еднакъв относителен дял (17,58%) са посочилите отговор „много тежка” и тези, които не могат да преценят. (фиг.2)



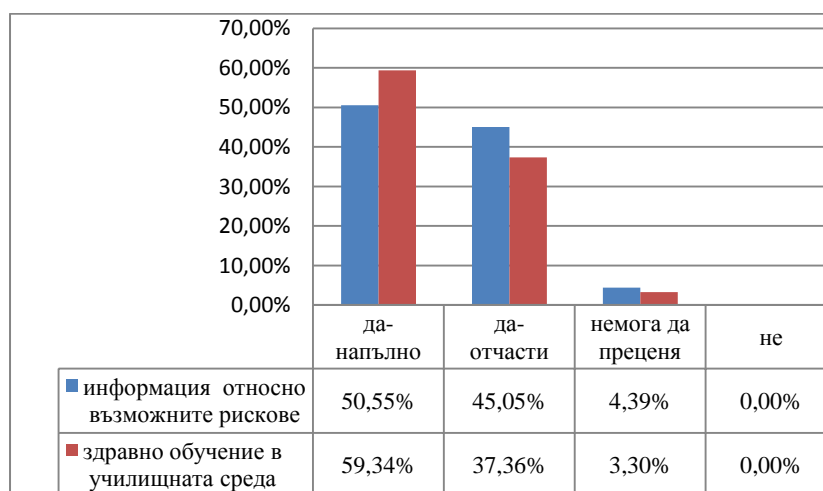
Фиг.2. Оценка на респондентите за степента на тежест при термична изгаряне

При сравнителна характеристика за тежестта на изгарянията при подрастващите спрямо тези при възрастните резултатите показват, че за 27,47% от анкетираните изгарянията при децата протичат по-тежко от тези при възрастните, 26,37% от тях немогат да преценят, а за 20,88% от родителите травмата при децата протича в много по-тежка степен.

В процеса на изследване проучихме връзката между необходимостта от предоставянето на информация за населението относно възможните рискови фактори за най-често срещаните видове изгаряния, като анализирахме и техните очаквания за влиянието ѝ върху честотата за възникване на инцидентите в социално-битовата и училищна среда.

Според значителна част от анкетираните (95,60%) предоставянето на информация относно риска от изгаряне при децата ще доведе до намаляване на инцидентите при тяхното отглеждане, като 50,55% от тях посочват „да-напълно“, а 45,05% „да-отчасти“.

С най-голям относителен дял 96,70% са родителите (n=91), които считат, че провеждането на здравно обучение в училищната среда по темата за електрическите изгаряния ще намали риска от травмата сред подрастващите, като повече от половината (59,34%) дават категоричен положителен отговор, а 37,36% от тях посочват отговор „да“. Отрицателни отговори не се посочват и за двете изследвания.



Фиг. 3. Необходимост от информация относно риска и здравно обучение в училищата

**ОБСЪЖДАНЕ**

Различни изследователи отчитат, че изгарянията са сред най-опустошителните от всички наранявания и представляват основен глобален проблем за общественото здраве [14,15,16]. Травмите са ежедневие в битовата, професионалната и училищната среда, но у нас няма официална статистика за брой изгаряния или проведени изследвания за етиологията на травмата в различните възрастови групи [8,10,11].

Разпределението на респондентите (n=91) по възрастови групи е в широки граници, като най-младият участник в изследването е на 22 г., а най-възрастния на 53 г. Проучването сочи, че повече от половината родители (60,44%) имат висше образование, следвани от лицата със средно образование. Значителен дял от родителите (78,02%) са работещи, със значително по-малък (9,89%), но еднакъв относителен дял са учащите и тези в отпуск по майчинство.

Изследването установява, че 75,82% от родителите са информирани за влиянието на травмата върху здравето и живота на пострадалите и при възникнал инцидент близо половината биха се обърнали за помощ към Центъра за спешна медицинска помощ и само 5,05% от тях към специализираните структури за лечение на изгарянията.

Социологическото проучване потвърждава реално съществуваща необходимост от повишаване на информираността на родителите за рисковите фактори и тежестта на травмата при подрастващите. Значителна част от респондентите (53,85%) отчасти са запознати с рисковете в социалната среда, като 95,60% от тях очакват това да намали инцидентите в социално-битовата и училищна среда. Установена е зависимост между информираността на родителите и очакванията това да повлияе върху честотата на инцидентите при подрастващите.

Настоящото проучване показва, че 75,82% от родителите оценяват тежестта на въздействие на травмата върху здравето и живота на пострадалите. Установяват се приблизително еднакви резултати при изследване на сравнителната характеристика за тежестта на изгарянията при деца и възрастни, като за 27,47% от респондентите травмата при децата протичат по-тежко, 26,37% от тях немогат да преценят, а за 20,88% от родителите изгарянето протича в много по-тежка степен при тях.

Програмите за здравно обучение и повишаване на здравната култура на подрастващите са свързани преди всичко с нарастващата честота и значението на основните рискови фактори за здравето [1,4]. Изследването потвърждава опита на напредналите страни, че най-ефективни за превенция на травмите са комплексни програми насочени към промяна в хората, промяна в професионалистите, промяна в жизнената среда [4,7,13,23]. У нас здравно-образователните програми за децата в детски градини и подрастващите в училищната среда се определят от Министерство на образованието и Министерство на здравеопазването, но в тях темата за превенция на изгарянията не е засегната.

Честотата на електрическите изгаряния се срещат предимно при по-големи деца и в повечето случаи са съпроводени с други травми водещи до тежки последици, като деформации, ампутации, инвалидизиране и смърт [8,11].

Проучването показва, че за 96,70% от родителите (n=91) провеждането на здравно обучение по темата за електрическите изгаряния в училищната среда ще намали риска от травмата сред подрастващите, само 3,30% немогат да преценят, а отрицателни отговори не се посочват.

**ИЗВОДИ**

Програмите за здравно обучение и повишаване на здравната култура на подрастващите са свързани преди всичко с нарастващата честота и значението на основните рискови фактори за здравето. Здравното образование е важен компонент в общественото здравеопазване и образование, тъй като защитава младите хора от заплахи в поведението, допълва и подпомага националните политики за осигуряване на по-здравословна социална среда. Повишаването на информираността на населението по отношение на рисковите фактори при изгаряне и провеждането на здравно обучение по темата сред подрастващите ще повлияят върху честотата на инцидентите в социално-битовата, производствената и училищна среда.

**ЛИТЕРАТУРА**

- Бикова, П. (2015). Основни аспекти и приоритети на здравните грижи в дома., С.
- Бикова, П. (2014). Дисертационен труд „Социално значими аспекти на здравните грижи при хронично болни в домашни условия”. С.
- Бикова, П., Ж.Геренова, А.Димитрова, М.Димитрова.(2017). Портфолио на здравните грижи в гериатрията., С.
- Воденичаров, Ц., С.Попова, М.Мутафова и др., (2013). Социална медицина, С., ИК ГорексПрес, 45-46

- 
- Димитрова, А.(2019).Необходимост от обучение на специалистите по здравни грижи по проблемите на изгарянията в детската и юношеска възраст, академично сп. „Управление и образование”, том 15, (кн.5), 25-32
- Димитрова, А.(2018).Дисертационен труд „Качество на здравните грижи при пациенти с изгаряне”, С., 55:61
- Иванов, Е.(2015).Здравна култура на ученици – фактор за ефективна промоция на здравето. ГорексПрес, 19-21; 33-35.
- Каишева, Е., Д. Радойнова, Й. Заякова.(2018).Характеристики на изгарянията в детска възраст, сп.Социална медицина, ISSN 1310\_1757, бр.¾, , [https:// www. researchgate. net/profile/ Despina\\_ Georgieva/ publication / 334654019](https://www.researchgate.net/profile/Despina_Georgieva/publication/334654019)
- НАРЕДБА № 6 от 24.08.2015 г. за утвърждаване на медицински стандарт "Пластично-възстановителна и естетична хирургия", обн., ДВ, бр. 72 от 18.09.2015г., в сила от 1.01.2016 г.).
- Танчева, Д., Е.Гьорева, Х.Новков.(1995).Дисертационен труд « Интензивно лечение на термичен шок при деца с обширна изгаряне», С.
- Хаджийски, О.(2008).Изгаряния и измръзвания.В:Ръководство по хирургия с атлас, т. 7, Академично издателство „проф. Марин Дринов”, С., 232:234
- Чанева, Г. (2015).Управленски подходи за ефективни здравни грижи. ЦМ библиотека, М У – София.
- A global review of burn research highlights the need for networking with the developing world, (2008), [Burns](#) 34 (1), March 3:5
- Albertyn R, Bickler SW, Rode H.(2006).Paediatric burn injuries in sub Saharan Africa – an overview. *Burns*, 32:605–12.
- Alice Henschke a,\*, Richard Lee b,c,1, Anthony Delaney b,c,. (2016).Intensive Care Unit, Royal Prince Alfred Hospital, Camperdown, NSW 2050, Australia b Malcolm Fisher Department of Intensive Care Medicine, Royal North Shore Hospital, St Leonards, NSW 2065, Australia c Northern Clinical School, Sydney Medical School, University of Sydney, Sydney, Australia. *Burns management in ICU: Quality of the evidence A systematic review*,
- A support group for parents of burned children: A South African Children’s Hospital Burns Unit, (2008) *burns* 34, 565–569.
- A WHO plan for Burn prevention and Care, Geneva: World Health Organization; 2008. Available from: [http://whqlibdoc.who.int/publications/2008/9789241596299\\_eng.pdf](http://whqlibdoc.who.int/publications/2008/9789241596299_eng.pdf) [accessed on 16 September 2009].
- Holder Y et al., eds. (2001).Injury surveillance guidelines. Geneva, World Health Organization.
- Lorch M, Goldberg J, Wright J et al.(2011). Epidemiology and disposition of burn injuries among infants presenting to a tertiary-care pediatric emergency department. *Pediatr Emerg Care.*, 27:1022-6.
- Mock C et al. (2004).Guidelines for essential trauma care. Geneva, World Health Organization,
- Rode H, Millar AJW, van der Riet R le S, Cywes S.(1989).Treatment of burns in children, published as a supplement to Continuing Medical Education (CME) and as a pamphlet from the University of Cape Town Burns Unit, Red Cross War Memorial Childrens’ Hospital.
- Teo A, Van As AB, Cooper J.(2012). A comparison of the epidemiology of paediatric burns in Scotland and South Africa. *Burns* 38(6):802-6.
- WHO joins forces with International Society for Burn Injuries to confront global burden of burns, (2008),[Burns](#) V.34 (1) March, 3-5